Саме держава є основним гарантом і безпеки людини у просторі культури, чим взаємообумовлюється як взаємозалежність безпека держави, суспільства та людини. Усвідомлення культурної самобутності, національної спадщини, історичних коренів та творчого потенціалу суспільства є рушійною силою розвитку держави. Дії держави як суб'єкта культурної політики мають спрямовуватися на збереження, відтворення та творення культурної самобутності нації.

Література

1. Бакальчук В.О. Культурна самобутність як фактор національної безпеки України: гуманітарний аспект // Стратегічна панорама. – 2006. – №2. – С. 10.
2. Буценко А. Незалежний, але не самотній.//Дзеркало тижня. - №18(393). – 18-24 травня 2002 р. – С. 4.
3. Лендрі Ч., Монтарассо Ф. У пошуках рівноваги: двадцять одна дилема культурної політики. – К.: Британська Рада в Україні, 2006. – С. 6.
4. Глобалізація і безпека розвитку: Монографія / О. Г. Білорус, Д. Г. Лук'яненко та ін.; кер. авт. кол. О.Г. Білорус. – К.: КНЕУ, 2001. – С. 48.

Ніколаєва Т.Є.
к. філос. н,
завідувач кафедри політології ЗНУ

ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЇ ОПОЗИЦІЙНОЇ ПОВЕДІНКИ В УМОВАХ ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ

В 90-ті роки на пострадянському просторі з'явився новий феномен, невідомий радянському авторитарному режиму – опозиція. Сутність опозиції можна визначити у вузькому та широкому смислах. В широкому смислі – це поширені в суспільстві, в масовій політичній свідомості критичні настрої по відношенню до влади. В цій інтерпретації опозиція існувала і в СРСР, хоча в прихованому вигляді, у вигляді анекдотної культури і розмов "на кухні". У всьому світі до влади формуються подібні відношення. Владу недолюблюють всюди, у всіх країнах, різниця складається лише в ступіні і формах виявлення нелюбові. Психологічно ця опозиційність пояснюється тим фактом, що влада всюди є джерелом нерівності. Влада завжди вище за статусом, функціями, можливостями і це викликає незадоволення народу,

особливо тих соціальних прошарків, які знаходяться на нижчих сходинках соціальної ієрархії.

У вузькому смислі опозиція – це наявність політичних партій, об'єднань, а в парламенті – партійних фракцій і груп, які офіційно протиставлять свій курс, програму, платформу урядовому курсу. Наявність подібної інституціоналізованої опозиції вважається ознакою розвитку демократії, бо опозиція контролює уряд, тримає його в тонусі, примушує виправляти недоліки і помилки. Психологія цієї опозиції визначається прагненням і потягом до влади, якої вона (опозиція) тимчасово позбавлена та прихованим почуттям образи за те, що недобрали голосів на виборах, програли їх.

Прагнення і потяг до влади – одне з самих сильних в людській природі, проте не у всіх. За даними американських психологів, лише 2-3% людей марять владою, прагнуть до неї так, що не спроможні приховати своє владолюбство і викликають у оточуючих закономірні острах і переторогу. За визначенням німецького психолога К.Хорні – це ознака невротичної особистості.

Знаходячись в опозиції ці люди виявляються надмірно агресивними, безкомпромісними, мстивими і образливими. Всі ці риси відповідають так званому авторитарному характеру, відкритому і описаному представниками франкфуртської школи в 30-40-х рр. ХХ ст. Це відкриття стало найвагомішим і фундаментальним в психологічній науці ХХ ст. Проте психологія авторитарного характеру визначається не тільки особистісними особливостями його носіїв, але і характером політичного режиму, політичної культури, традиціями демократії в країні.

Всі ми вийшли з тоталітарного минулого, в якому практично не існувало серйозних демократичних традицій. Їхнє формування тільки почалося і процес цей проходить хворобливо й викривлено. Однією з причин цього викривлення є той факт, що на Заході процеси лібералізації і демократизації були не одночасними, а навпаки, розірваними у часі і поетапними. Спочатку, ще з часів середньовіччя, в західному суспільстві почали складатися елементи громадянського суспільства у вигляді боротьби католицької церкви (пап) зі світськими правителями за владу та окремих князів за свій статус і права. Далі в умовах формуючогося капіталістичного господарства почала розвиватися лібералізація у вигляді приватної власності і багаточисленних її носіїв, конкуренції між ними і формуванні ринку, бізнесу. І наостанок, вже в 2-й половині XIX ст. розпочалися процеси демократизації у вигляді формуючоїся парламентської демократії, всезагального виборчого права та освоєнні робітничими партіями не тільки методів революційної діяльності, але і політичної конкуренції.

На пострадянському просторі процеси формування громадянського суспільства, лібералізації і демократизації йдуть одночасно, причому в умовах принципово зміненої демократії у всьому світі. Ця демократія становиться все більш маніпуляційною, застосовуючою і "білі" і "чорні" методи впливу на виборців, розпалюючою небезпечні політичні пристрасті. Це не може не віддзеркалюватись на поведінці політичних лідерів, особливо тих, хто знаходиться в опозиції. Вихід може існувати тільки на шляху вдосконалення демократії в Україні, оволодінні лідерами політичною культурою і культурою стримування пристрастей на користь помірності і раціоналізму.